

JAARVERSLAG 2010

Lectoraat

Participatie, zorg en ondersteuning

Participation, care and support

Lector: Jean-Pierre Wilken

Kenniscentrum Sociale Innovatie

Research Centre for Social Innovation

1. Missie

Het lectoraat Participatie, Zorg en Ondersteuning richt zich op burgers met een kwetsbare positie in de samenleving. Daarbij gaat het met name om mensen met een psychische, verstandelijke of lichamelijke beperking. Wij willen eraan bijdragen dat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Daarom ontwikkelen we kennis en methodieken voor de professionals die deze mensen ondersteunen.

Mensen kunnen tijdelijk of langdurig in een kwetsbare positie terecht komen. Het lectoraat richt zich vooral op mensen met een langdurige vorm van kwetsbaarheid ten gevolge van een lichamelijke of psychiatrische aandoening, of verstandelijke beperking.

Het lectoraat richt zich op de verbinding van zorg en ondersteuning, waarbij de focus is om de kwaliteit van leven van mensen te optimaliseren, vooral gericht op empowerment en participatie in de samenleving.

Professionals die naast de cliënten staan

Ieder mens – hoe anders ook - heeft talenten en kan een bijdrage leveren aan het 'sociaal kapitaal'. Maar voor mensen in kwetsbare posities is dat niet altijd vanzelfsprekend. Daarom zijn er professionals nodig die hen hierin ondersteunen. Niet door van bovenaf te zeggen hoe het moet, maar door naar hen te luisteren en met hen mee te denken. Zo kunnen professionals cliënten helpen om hun wensen en behoeften duidelijk te krijgen. En om vervolgens met hen te werken aan de uitvoering ervan. Maar zij kunnen hen ook toegang geven tot de samenleving, door gastvrijheid te creëren en te zorgen voor een maatje. En zij kunnen verbindingen leggen met de organisaties en zorgverleners die voor de cliënt van waarde zijn.

Kansen van de Wet maatschappelijke ondersteuning

De moderne professional heeft dus een veelomvattende functie: hij fungeert als persoonlijk begeleider, als maatschappelijk ondersteuner, als buurtwerker en bruggenbouwer. In het lectoraat werken we aan de kennis die dit type professional nodig heeft. Dat doen we door onderzoek te doen naar nieuwe methodieken en vormen van ondersteuning. De inzichten uit de rehabilitatie- en supportbenadering staan daarbij centraal. Ook doen we onderzoek naar de kansen en knelpunten van de Wet maatschappelijk ondersteuning (Wmo). Daarbij kijken we bijvoorbeeld naar de werking van 'community support': zorgverlening door mensen uit de directe omgeving van de cliënt. Maar we onderzoeken ook hoe professionals en burgers het best met deze wet kunnen werken.

2. Management en organisatie

Het lectoraat staat onder leiding van Jean Pierre Wilken. In 2010 telde het lectoraat naast de lector 28 medewerkers. In bijlage 1 is de personele bezetting in 2010 opgenomen.

De medewerkers zijn allen parttime aan het lectoraat verbonden. De inzet varieert van (in totaal) 100 uur tot 4 dagen per week. In totaal bedroeg de personele formatie in 2010 6.4 fte. Docenten zijn afkomstig van diverse opleidingen: propedeuse Social Work, Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Creatieve Therapie, Verpleegkunde en Recht.

Daarnaast zijn twee externe experts aan het lectoraat verbonden. Via een van hen wordt de verbinding gemaakt met het ROC Midden-Nederland.

Sommige medewerkers zijn binnen een project actief, andere binnen meerdere projecten. Ieder project valt binnen een onderzoekslijn van het lectoraat. Voor de grotere projecten is er sprake van een onderzoeksteam. Samenwerking en kennisdeling vinden daar plaats in onderzoekersoverleggen. Daarnaast zijn de projectleiders van de projecten enkele malen bijeen gekomen om uitwisseling te hebben over de projecten heen.

In 2010 hebben 58 studenten deelgenomen aan projecten van het lectoraat.

Onderzoeksinzet (peildatum 1 januari 2011)

Categorie	Totaal aantal	Totaal FTE's	Aantal gepromoveerden
1. Lectoren	1	1,0	1
2. Docenten en andere onderzoekers	23	4,0	-
3. Promovendi	1	0,6	
4. Ondersteuning	3	0,8	
5. Studenten	58		

Tabel 1. Onderzoeksinzet (peildatum 1 januari 2011)

3. Netwerkvorming

We maken een onderscheid tussen interne netwerken, regionale netwerken, landelijke netwerken en internationale netwerken.

- Interne netwerken

De interne netwerken zijn de netwerken binnen de faculteit en de Hogeschool Utrecht. Het meest smalle netwerk is dat van een onderzoeksgroep van docenten, studenten en onderzoekers dat zich vormt rond een concreet project. Vervolgens is er sprake van netwerken via formele lijnen, zoals via overleggen met het management team en onderwijsmanagers van opleidingen. We hebben in 2010 weer enkele stappen gezet in de richting van versterking van de input van de opleidingen voor de onderzoeksagenda van het lectoraat, c.q. het Kenniscentrum Sociale Innovatie. In 2011 zullen vanuit het KSI per instituut jaarafspraken gemaakt worden. Tevens zal bij ieder instituut een hogeschoolhoofddocent worden aangesteld die als kennisintermediair gaat fungeren tussen lectoraten en opleiding.

Een belangrijk intern netwerk is dat van de medewerkers van Kenniscentrum Sociale Innovatie zelf. Binnen de speerpunten en programmalijnen van het KSI werken onderzoekers en lectoren ook over de lectoraten heen samen. In 2010 was er drie maal een gezamenlijke bijeenkomst waarbij zowel inhoudelijke als onderzoeksmethodologische thema's aan de orde kwamen.

Een volgend netwerk is interfacultair van aard. In 2010 werkte het lectoraat op projectniveau vooral samen met het Kenniscentrum Innovatie Gezondheidszorg, gevestigd bij de Faculteit Gezondheidszorg.

Op het niveau van de Hogeschool Utrecht is de lector lid van de Utrechtse Ring van Lectoren die 3-4 maal per jaar bij elkaar komt. Hier vindt uitwisseling plaats met betrekking tot beleid en inhoudelijke thema's.

- Regionale netwerken

Het lectoraat heeft een groot regionaal netwerk binnen het primaire werkgebied, de provincie Utrecht. Dit regionale netwerk omvat zorg- en welzijnsinstellingen, gemeentes, provincie, adviesorganen en belangenorganisaties. Het netwerk is het afgelopen jaar stabiel gebleven. Een overzicht staat vermeld in bijlage 2.

- Landelijke netwerken

Op landelijk niveau participeert het lectoraat in diverse netwerken en overlegorganen en is er samenwerking met meerdere universiteiten en kenniscentra. De volgende tabel geeft een overzicht over 2010.

Participatie in landelijke netwerken en samenwerkingsverbanden

Coalitie voor Inclusie
Landelijk Kennisnetwerk Gehandicaptenzorg (Vilans; VNG)
Landelijk Platform Lectoren Zorg en Welzijn
Landelijk Forum Praktijkonderzoek
Landelijk Strengths Platform
Onderzoeksgroep Care and Contested Coherence Universiteit van Tilburg
Landelijk Presentieplatform
Landelijk ACT platform / Trimbos Instituut
Landelijk Dwang en Drang Onderzoekers Netwerk
Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventie
Landelijke onderzoeksgroep dwang en drang interventies GGZ
Landelijk Platform Sociale Netwerken
Landelijk Steunpunt Kwartiermaken
Landelijk overleg Wmo-werkplaatsen
Phrenos - Landelijk Kenniscentrum Rehabilitatie en Herstel

Tabel 2. Participatie in landelijke netwerken en samenwerkingsverbanden

- Internationale netwerken.

In 2010 namen onderzoekers van het lectoraat deel aan de volgende Internationale netwerken en samenwerkingsverbanden.

Internationale netwerken en samenwerkingsverbanden

The European Association of Schools of Social Work (EASSW)
European Network for Mental Health Services Evaluation
European Violence in Psychiatry Research Group
European Nurse Specialist Organization
European Nursing Federation
European Mental Health Priority Team
Horatio, European Psychiatric Nurses

Tabel 3. Internationale netwerken en samenwerkingsverbanden

Output

De kennis die we in het lectoraat opdoen, delen we binnen en buiten het kenniscentrum, met docenten, studenten, professionals, onderzoekers en beleidsmakers. Daartoe publiceren we boeken, rapporten en artikelen, organiseren we studiedagen, geven we lezingen en colleges en dragen bij aan onderwijsontwikkeling. Informatie wordt ook verspreid via de website van het lectoraat, waarop informatie over het lectoraat en kennisproducten te vinden zijn:

www.jeanpierrewilken.nl.

Daarnaast hebben diverse meerjarige projecten eigen sites (www.schakelsindebuurt.nl; www.ondersteuningenparticipatie.nl; www.goeiesnap.nl; www.kunstinclusief.nl)

We merken dat deze sites een belangrijke bron van informatie vormen, niet alleen voor onze primaire doelgroepen maar ook voor het algemene publiek.

In de volgende paragrafen wordt de output 2010 en de gerealiseerde netwerken gespecificeerd.

4. Activiteiten en resultaten

4.1 Domein professionele praktijk

Onderzoeks- en ontwikkelprojecten spelen zich vrijwel allemaal af in de professionele praktijk. De vragen en behoeften van professionals zijn leidend, in combinatie met de speerpunten van het lectoraat die gebaseerd zijn op relevante actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Het lectoraat voerde in 2010 een aantal meerjarige projecten uit, die in het verslagjaar zich in diverse stadia bevonden. Daarnaast waren er enkele kortdurende projecten.

In onderstaande tabel staat een overzicht van de meerjarige projecten die zich afspelen in de professionele praktijk.

Naam	Onderwerp	Periode
Schakels in de Buurt	Experimenteren met nieuwe combinaties van wijkgericht zorg en welzijn	Januari 2008 - December 2009; Afgerond in 2010 met een boekpublicatie
Goeie Snap	Verbeteren van de communicatie in de zorg voor mensen met hersenletsel	Maart 2008 - Februari 2010; Afgerond in 2010 met een boekpublicatie
Ondersteuning en Participatie	Verbeteren van de ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking bij participatie in de samenleving	September 2008 - Augustus 2010
Kunst Inclusief	Verbeteren van de ondersteuning van mensen met een beperking bij participatie in de kunstbeoefening	september 2008 - augustus 2010; Afgerond in 2010 met vier publicaties
Mediation	Kennisvergroting over de inzet van mediation bij arbeidsconflicten	september 2009 - april 2011
Mantelzorg- en Netwerkondersteuning	Kennisvergroting over de inzet van hersenletselconsulenten ter ondersteuning van mantelzorgers	Augustus 2010 – juli 2012.

Naam	Onderwerp	Periode
Wmo-werkplaats Utrecht	Professionalisering van werkers in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning	september 2009 - september 2012

Tabel 4. Meerjarige projecten 2010

Netwerken

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de betrokken netwerken van professionele organisaties en het aantal professionals.

Naam	Onderwerp	Organisaties	Professionals
Goeie Snap	Verbeteren van de communicatie in de zorg voor mensen met hersenletsel	Arcon, Icare Service, Mezzo, OLVG Ziekenhuis Amsterdam afdeling Neurologie, ThuisinWonen, Boogh, Revalidatiecentrum de Hoogstraat, Utrecht UMC Utrecht, afdeling Neurologie, Cerebraal.	direct: 24 indirect: 75 stuurgroep: 10 docenten en onderzoekers: 10 studenten: 7
Ondersteuning en Participatie	Verbeteren van de ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking bij participatie in de samenleving	ROC Midden Nederland, Abrona, Amerpoort, Reinaerde, Philadelphia Support, MEE Utrecht G&V, CliëntenBelang Utrecht, Storm Rehabilitatie	direct: 20 indirect: 45 stuurgroep: 9 docenten en onderzoekers: 10 studenten: 7
Kunst Inclusief	Verbeteren van de ondersteuning van mensen met een beperking bij participatie in de kunstbeoefening	Special Arts, Cultuurnetwerk, Scholenindekunst, De Lindenberg, Jans Pakhuijs Amerpoort, De Kunstfactor, Kunstconnectie, Koorenhuis, VGN, Atelier Matisse, Abrona, Reakt, Hogeschool Arnhem en Nijmegen, Hogeschool voor de Kunsten Amsterdam.	professionals direct: 10 indirect: 100 stuurgroep: 11 docenten en onderzoekers: 8 studenten: 25
Mediation	Kennisvergroting over de inzet van mediation bij arbeidsconflicten	Katholieke Universiteit Leuven, Nederlands Mediation Instituut, DAS Rechtsbijstand, Juridisch Loket, FNV Bondgenoten, ECAJ.	professionals direct: 60 indirect: nvt stuurgroep: 7 docenten en onderzoekers: 5 studenten: 7
Wmo-werkplaats Utrecht	Onderzoek en professionalisering van werkers in het kader van de Wet maatschappelijke	Provincie Utrecht, Gemeente Amersfoort, DMO Gemeente Utrecht, Alleato, Welzijn	Professionals: ca. 150 Werkplaatsraad: 10

Naam	Onderwerp	Organisaties	Professionals
	ondersteuning	Amersfoort , Ravelijn, Beweging 3.0, MEE Utrecht / Gooi- en Vechtstreek, Humanitas DMH, Symfora Groep, CliëntenBelang Utrecht, Boogh, Cumulus, Portes, Stade, Portaal, GG & GD, Doenja, Vitras e.a.	Docenten en onderzoekers: 11 Studenten: 10
Mantelzorg- en Netwerkondersteuning	Kennisvergroting over de inzet van hersenletselconsulenten ter ondersteuning van mantelzorgers	MEE Groningen, CVR Beatrixoord, Thuiszorg Groningen, Noorderbrug, Provinciaal Coördinatiepunt Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg, Cerebraal, Samen Verder; MEE IJsseloevers, Zozijn, Interakt Contour, Via Reva; MEE Utrecht G&V, Boogh, Altrecht/Vesalius, Steunpunt Mantelzorg Amersfoort, Welzijn Amersfoort.	Professionals: ca. 20 Stuurgroep: 8 Docenten en onderzoekers: 5 Studenten: 8

Tabel 5. Netwerken in meerjarige projecten 2010

In Goeie Snap hebben twee regionale netwerken gefunctioneerd (Zwolle en Utrecht). In Ondersteuning & Participatie zijn pilots opgezet in Amersfoort, Houten en de regio Zeist/Veenendaal. De professionals komen ook bijeen in gezamenlijke bijeenkomsten. In Kunst Inclusief zijn drie regionale netwerken gevormd (Amersfoort, Den Haag, en Nijmegen) en een landelijk netwerk. In Mediation is een landelijk netwerk gevormd van alle belangrijke stakeholders op het gebied van arbeidsconflictbemiddeling. In de Wmo-werkplaats Utrecht wordt een groot netwerk gevormd van gemeentes, welzijns- en zorginstellingen met als doel professionals te ondersteunen bij het werken in het kader van de Wmo. In Mantelzorgondersteuning gaat het om drie regionale netwerken, een in Utrecht/Amersfoort, een in Overijssel en een in Groningen.

4.2 Domein onderwijs en scholing

Hieronder staan de activiteiten die sterk gericht zijn op onderwijs. Het betreft onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten waar een directe relevante is voor opleidingen.

Naam	Onderwerp	Periode
Ontwikkelgroep Werken met eigen Ervaring in het Onderwijs	Ontwikkeling van een leerlijn 'werken met eigen ervaring' voor studenten in het sociaalagogisch onderwijs i.s.m. Instituut Social Work /SPH	Januari 2010 – December 2011
Wmo-werkplaats Utrecht	Professionalisering van praktijkwerkers en docenten in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning	september 2009 - september 2012
Master Social Work	Ontwikkeling en piloting van een tweetal modules voor de Masteropleiding Social Work: - professioneel handelen en professionaliteit - wijk en support	september 2008 - juni 2010
Bijscholing docenten	Een groep van 12 docenten volgde, in het kader van de Master Social Work een aantal onderwijsmodules waarbij kennis van het lectoraat overgebracht werd.	september 2008 - juni 2010

Tabel 6. Onderwijs-gerelateerde projecten 2010

Highlights

Het lectoraat Participatie, Zorg en Ondersteuning richt zich op professionals die werken met mensen in kwetsbare posities. Denk aan mensen met een psychiatrische aandoening of verstandelijke beperking, of ouderen in sociaal isolement. Hoe kun je deze mensen zo goed mogelijk ondersteunen? En hoe zorg je ervoor dat zij (weer) mee kunnen doen en volwaardig deel kunnen uitmaken van de samenleving?

Kernwoorden in het onderzoek zijn: support bij persoonlijke ontwikkeling en sociale inclusie.

Het afgelopen jaar werden vier grote projecten afgesloten. Dit waren tweejarige projecten die mogelijk werden gemaakt door een RAAK-subsidie en samenwerkingsverbanden waren van zorg en welzijnsinstellingen.

- Schakels in de Buurt: experimenteren met nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk
- Ondersteuning en Participatie: op zoek naar nieuwe competenties voor professionals in de verstandelijk gehandicaptenzorg, gericht op sociale participatie.
- Goeie Snap van elkaar: verbetering van de communicatie in de zorg rond mensen met niet aangeboren hersenletsel.
- Kunst Inclusief: participatie van mensen met een beperking in kunsteducatie.

We lichten drie projecten er uit.

Schakels in de Buurt: op weg naar welzijnszorg

Professionals in zorg en welzijn hebben te maken met nieuwe vraagstukken rond de zorg en ondersteuning van mensen met ernstige psychische, sociale en lichamelijke beperkingen. Aan de ene kant gaat het om basale ondersteuning in de woonsituatie, aan de andere kant betreft het de bevordering van participatie van deze burgers in de samenleving.

Zorg en welzijn kunnen niet langer gescheiden van elkaar aangeboden worden. Het vereist een nieuwe geïntegreerde individuele én wijkgerichte aanpak. Welzijn en zorg worden 'welzijnszorg'.

Deze ontwikkeling vraagt om professionals die zowel kunnen werken aan individuele ondersteuning als aan sociale samenhang en maatschappelijke participatie. Schakels in de Buurt was een project waarin in drie wijken van Amersfoort twee jaar lang professionals uit zorg en welzijn geëxperimenteerd hebben met deze nieuwe benadering. Uit het onderzoek komt een nieuw type sociale professional naar voren. Een professional die weet te schakelen tussen mensen en organisaties. Een professional die goed op de hoogte is van wat er leeft in de wijk en die mensen, vraag en aanbod met elkaar weet te verbinden. Deze professional werkt niet solistisch, maar maakt deel uit van een wijkteam, zodat mensen met verschillende expertise elkaar kunnen aanvullen.

De resultaten van het project worden beschreven in het boek [Schakels in de Buurt](#). Hierin wordt ook beschreven hoe deze wijkteams opgezet kunnen worden.

Kunsteducatie moet toegankelijker worden

Kunst Inclusief is een landelijk initiatief dat als doel heeft om kunstbeoefening door mensen met een beperking te bevorderen. Uit onderzoek blijkt dat de participatie van deze groep achterblijft. In een tweejarig project is onderzocht welke behoeftes deelnemers hebben en hoe zij het beste ondersteund kunnen worden. Mensen met een beperking willen hun creatieve talenten ontwikkelen, maar hebben soms speciale wensen op het gebied van begeleiding en faciliteiten. In het project is op drie plaatsen in Nederland door middel van zogenaamde 'ontwikkelwerkplaatsen' geëxperimenteerd met vormen van samenwerking tussen ateliers in de zorg en kunsteducatiecentra. Door een kruisbestuiving van de werelden van kunst en zorg blijken er nieuwe mogelijkheden ontsloten te kunnen worden. De resultaten van het project worden beschreven in het boek *Kansen in de Kunst*

Dit boek beschrijft de opbrengsten van de werkplaatsen en biedt aan professionals en organisaties allerlei handvatten om kunstbeoefening 'inclusiever' te maken.

Daarnaast is een bundel gepubliceerd met verhalen van deelnemers. In deze verhalenbundel verwoorden die getalenteerde deelnemers mensen hun ervaringen, visie en wensen over hoe en waar zij zich willen ontwikkelen met kunst.

Voor professionals die mensen begeleiden bij kunstbeoefening zijn zogenaamde dialoogkaarten en een dvd ontwikkeld. Alle publicaties zijn [te bestellen](#) bij het Kenniscentrum Sociale Innovatie.

Communicatie en herstel bij hersenletsel

Een aantal jaren lang is onderzoek verricht naar verbetering van de psychosociale zorg bij hersenletsel. Uitgangspunt vormen de persoonlijke ervaringen van mensen en hun naasten van wie het leven van het ene op het andere moment veranderde door hersenletsel. Op basis van deze ervaringskennis is in een aantal pilots gewerkt aan meer kennis over herstel bij hersenletsel, verbetering van communicatie en samenwerking. Najaar 2010 verscheen het boek [Communicatie bij hersenletsel](#), waarin alle kennis die verzameld is in dit project op een toegankelijke manier beschreven is.

Mensen met een ernstige vorm van hersenletsel gaan een langdurig herstelproces in. Het verloop van dit herstelproces is bepalend voor de kwaliteit van leven. In dit boek wordt het herstelproces vanuit drie invalshoeken benaderd: medisch herstel, persoonlijk herstel en sociaal-maatschappelijk herstel. Omdat al deze dimensies van belang zijn is een integrale benadering van het herstelproces gewenst. In alle fasen van het herstelproces is een goed begrip van wat de persoon en zijn omgeving meemaakt en wat de gevolgen van het letsel zijn essentieel. Dit boek heeft drie centrale thema's, namelijk communicatie, herstel en herstelondersteuning. Het beoogt een antwoord te geven op de vraag 'Hoe begrijpen we elkaar?' zodat het herstelproces van de cliënt optimaal wordt ondersteund.

Het boek biedt conceptuele kaders en kennis over hersenletsel. Daarnaast bevat het waardevolle tips voor diegenen die met hersenletsel te maken krijgen: de professional, de persoon met hersenletsel, de mantelzorger en de sociale omgeving. Er wordt onder meer ingegaan op de

vragen: Wat houdt hersenletsel in en wat zijn de gevolgen ervan? Wat maakt communiceren lastig? Hoe kunnen professionals zo goed mogelijk op de persoon met hersenletsel en de mantelzorger afstemmen? Welke ontwikkelingen zien we zich aftekenen in de professionalisering bij deze doelgroep? Wat is de rol van ervaringskennis? Hoe worden taken en verantwoordelijkheden verdeeld? Wat is de plek van zorgaanbieders, cliëntenraden en patiëntenverenigingen?

4.3 Domein wetenschap en onderzoek

Output onderzoeksprojecten

In de volgende tabel staan de producten van de onderzoeksprojecten in 2010.

Naam	Onderwerp	Output
Schakels in de Buurt	Experimenteren met nieuwe combinaties van wijkgericht zorg en welzijn	Kenniscirculatie binnen het consortium van het project. Onderzoeksrapportage. Presentatie en workshop op Wmo-conferentie oktober 2010. Boek 'Schakels in de Buurt'
Goeie Snap	Verbeteren van de communicatie in de zorg voor mensen met hersenletsel	Kenniscirculatie binnen het consortium van het project. Onderzoeksrapportages. Artikelen. Methodieontwikkeling Instrumentontwikkeling. Eindpublicatie en studiedag (2010)
Ondersteuning en Participatie	Verbeteren van de ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking bij participatie in de samenleving	Kenniscirculatie binnen het consortium van het project. Onderzoeksrapportages. Methodieontwikkeling. Instrumentontwikkeling. Eindpublicatie verwacht in 2011.
Kunst Inclusief	Verbeteren van de ondersteuning van mensen met een beperking bij participatie in de kunstbeoefening	Kenniscirculatie binnen het consortium van het project. Onderzoeksrapportages. Artikelen. Methodieontwikkeling. Instrumentontwikkeling. Vier producten (boek, verhalenbundel, dvd, competentiekaarten).
Mediation	Kennisvergroting over de inzet van mediation bij arbeidsconflicten	Kenniscirculatie binnen het consortium van het project. Onderzoeksrapportages. Instrumentontwikkeling. Eindpublicatie (2011)
Het Trefpunt	Evaluatieonderzoek van Het Trefpunt, laagdrempelige ontmoetingsmogelijkheid in De Bilt	Eindrapportage (2009) Boekpublicatie (2010) Artikel verschenen in Sozio (2010)
CrisisMonitor	Ontwikkeling van een instrument om risico's in de GGz te taxeren en dwang terug te dringen	Artikelen (2008-2010). Proefschrift (2011)

Tabel 7. Output onderzoeksprojecten

Methodologie

Op onderzoeksmethodologisch gebied is er het afgelopen jaar verder gewerkt aan het verfijnen van het model van de Best Practice Unit, een variant van de Community of Practice zoals ontwikkeld door Etienne Wenger. BPU's zijn te beschouwen als werkplaatsen of proeftuinen. De kern van een BPU wordt gevormd door een groep van praktijkwerkers. Aan deze groep worden belangrijke betrokkenen toegevoegd, zoals cliënten. Omdat onderzoek onderdeel uitmaakt van de BPU maken ook een of meerdere onderzoekers deel uit van de groep. Voor de onderzoekers is het een vorm van handelings- of actieonderzoek. De BPU wordt begeleid door een zogenaamde 'facilitator'. Deze "facilitator" is een inhoudsdeskundige en is bedreven in het begeleiden van praktijkgericht onderzoek en projectmatig werken aan innovatieve activiteiten. De "facilitator" is in een BPU vooral een procesbegeleider. Hij/zij coacht de competentieontwikkeling van de afzonderlijke BPU teamleden, en zorgt ook dat de 'Best Practice' in zijn geheel zich optimaal kan ontwikkelen. Daarnaast kan hij/zij ook inhoudelijke input leveren.

Centraal in de benadering staan:

- kritisch kijken naar de huidige praktijk
- nieuwsgierigheid naar het beste bewijs voor verbetering
- doordacht experimenteren in de praktijk
- het meten van resultaten van nieuwe benaderingen.

In een complementaire samenwerking wordt de bestaande praktijk beschreven, geëvalueerd, geëxperimenteerd met alternatieven op basis van het beste bewijsmateriaal, de uitkomsten van de nieuwe werkwijze getoetst en de implementatie van het eindproduct vormgegeven. In een planningscyclus worden telkens de beoogde resultaten vastgelegd zoals een beginmeting, state of art overzicht, richtlijn of een procesevaluatie rapport.

Najaar 2010 is een evaluatieonderzoek gestart naar dit onderzoeksmodel dat zich uitstekend leent voor praktijkgericht HBO-onderzoek. Dit onderzoek zal in 2011 worden afgerond en inzicht geven in de werkzame factoren van het model.

Gerealiseerde output in cijfers

In de volgende tabel wordt een totaaloverzicht gegeven van de output in 2010.

Type resultaat/output	Aantal
Lezingen/colleges/symposia/workshops	44
Publicaties ¹	57
<i>Boeken en hoofdstukken in boeken</i>	43
<i>Artikelen in vaktijdschriften</i>	4
<i>Onderzoekspublicaties</i>	8
<i>Abstracts</i>	-
<i>Onderwijspublicaties</i>	40
<i>Wetenschappelijke publicaties</i>	7
<i>Interviews/artikelen door derden</i>	2
Bijdragen aan professionalisering (onderwijs)	12
<i>Deskundigheidsbevordering docenten (aantal projecten)</i>	6

¹ Bij het optellen van het aantal publicaties zijn dubbelstellingen achterwege gelaten (bijv. een onderzoekspublicatie die tevens een boekuitgave is).

Type resultaat/output	Aantal
<i>Opleiding studenten d.m.v. participatie in onderzoeksprojecten (aantal projecten)</i>	6
Bijdragen aan professionalisering (praktijk) excl. lezingen/colleges/symposia/workshops/publicaties	12
<i>Methodiekontwikkeling (aantal projecten)</i>	7
<i>Functie-competentieprofielen (aantal projecten)</i>	4
<i>Ontwikkeling / bijstelling onderwijsmodules</i>	3
<i>Organisatie studiedagen</i>	3
Consultatie en expertgroepen	20

Tabel 8. Overzicht totale output

5. Ontwikkelingen

Inhoudelijk

In 2010 kende het lectoraat drie onderzoekslijnen:

1. Individuele ondersteuning
2. Maatschappelijke zorg en ondersteuning
3. Werken op basis van ervaringskennis, kracht en inclusie

In onderzoekslijn 3 hebben we een aantal inhoudelijke thema's samengebracht die belangrijk zijn in ons lectoraat. Dit zijn ervaringskennis, kracht en inclusie. Dit zijn drie thema's die we ingebed hebben in het domein van de Disability Studies. Disability studies is de wetenschap die het leven met een beperking bestudeert. Het is een breed, multidisciplinair studiegebied, waarbij het niet zozeer gaat om het fysieke karakter van de beperkingen, maar wel om de wisselwerking tussen deze beperkingen en maatschappelijke participatie.

** Ervaringskennis:* De laatste jaren is er in toenemende mate aandacht voor de vraag hoe mensen met psychosociale problemen hun eigen ervaringen kunnen gebruiken om zichzelf en anderen te helpen. We spreken in dit verband ook wel van ervaringskennis of ervaringskunde. Het lectoraat doet onderzoek naar vormen van deze ervaringskennis en naar methoden om deze goed in te zetten. Daarbij richten we ons onder andere op de rol die het onderwijs hierbij kan spelen. Verwant hieraan zijn dialogische en narratieve manieren van werken.

** Empowerment:* Empowerment richt zich op de versterking en mobilisering van de eigen kracht en mogelijkheden van mensen. Die kracht vormt de basis om beter te kunnen participeren in de samenleving. In deze onderzoekslijn ontwikkelen we kennis over methodieken die een bijdrage kunnen leveren aan empowerment.

** Inclusie en diversiteit:* Het derde deelthema binnen deze onderzoekslijn richt zich op participatie en inclusie. We verzamelen kennis over initiatieven en benaderingen die zich onder de noemer 'sociale inclusie' ophouden. We gebruiken onze kennis om de relatie tussen sociale inclusie en professionele inzet te doordenken, en te vertalen naar de beroepsuitoefening. Daarbij besteden we ook aandacht aan het diversiteitsdenken in een multiculturele samenleving.

Relatie met het onderwijs

De relatie met het onderwijs werd in 2010 op verschillende manieren gerealiseerd:

1. Participatie van docenten en studenten in de werkzaamheden van het lectoraat.
2. Deelname van 10 docenten aan masteropleiding Social Work. Een aantal van deze docenten heeft het masteronderzoek bij het lectoraat verricht.
3. Onderhouden van de minors Lef en Liefde (Verstandelijk Gehandicaptenzorg), GGz-agoog en Rehabilitatie en Sociale Psychiatrie. Rndom iedere minor is een groep docenten geformeerd die de minor verzorgen en met elkaar samen met de lector de kwaliteit van de minor inhoudelijk op peil houden.
4. Samen met docenten ontwikkelen van accentroutes gehandicaptenzorg en ggz-agoog. Hetzelfde is de bedoeling (in 2011) voor de accentroute ouderen.

Personeel

Ten opzichte van 2009 is het aantal medewerkers en studenten stabiel gebleven.

Financieel

Het lectoraat Participatie Zorg en Ondersteuning werd in 2010 voor het grootste deel gefinancierd uit derde geldstroom middelen. In totaal 5 projecten werden gefinancierd uit middelen van de RAAK-subsidieregeling.

Inbedding

De inbedding van het lectoraat in het Kenniscentrum Sociale Innovatie (KSI) is erg belangrijk. Er is veel onderlinge samenwerking en overleg. De ontwikkelingen van het KSI hebben zich in 2010 verder doorgezet. Vanaf najaar 2010 vervult de lector tevens het voorzitterschap van het Kenniscentrum.

Het lectoraat draagt bij aan de speerpunten van het KSI (professionalisering, participatie en pluriformiteit) via het zwaartepunt 'de wijkaanpak of het functioneren van de mens in zijn directe leefomgeving', en concreet het onderzoeksprogramma 'Buurt, binding en support'. Hier wordt o.a. samengewerkt met de lectoraten van Hans van Ewijk, Lia van Doorn en Stijn Verhagen.

6. Gerealiseerde onderzoeksinkomsten

	Gerealiseerde inkomsten in K€
SIA/RAAK	k€ 150 Ondersteuning & Participatie k€ 65 Schakels in de Buurt / Intermediaire professional k€ 120 Kunst Inclusief k€ 45 Mediation k€ 151 Goeie Snap
Internationaal	-
Overige	k€ 90 Min. VWS - Wmo Werkplaatsen k€ 23 Consortiumbijdrage project Mediation k€ 25 Bijdrage faculteit k€ 11 Diverse kleine projecten

Tabel 9. In 2010 gerealiseerde inkomsten

7. Jaarrekening

Hieronder staat de jaarrekening van het lectoraat t/m 31 december van het verslagjaar, waarin opgenomen zowel de baten als de lasten. Het gaat om totaalbedragen per genoemde categorie, niet om gedetailleerde overzichten.

Baten	Begroting jaar 2010	Exploitatie jaar 2010
a. Rijksbijdrage uit lumpsum	--	--
b. Promotievouchers	--	--
c. Eigen bijdrage faculteit	--	25.319
d. Opbrengsten uit contractactiviteiten	41.500	--
e. Financiering uit subsidies	325.400	641.074
f. SKO-middelen (oude regeling)	--	--
g. Internationaal	--	--
h. Overige baten	--	13.366
Interne baten	20.000	--
Totale baten	386.900	679.759
Lasten		
i. Personele lasten		
- lector & kenniskring	313.400	347.399
- ondersteuning	-/- 5.500	33.440
j. Overige personele lasten	11.600	53.299
k. Materiële lasten	67.400	202.860
Totale lasten	386.900	636.998
Resultaat	--	42.761

l. Paraaf controller:

Bijlage 1

Personele bezetting in 2010

Personele formatie 2010 (in alfabetische volgorde achternaam)

Leo Admiraal, docent-onderzoeker
Anneke Baerends, projectmedewerker / facilitator Best Practice Unit
Sabine Boer, docent-onderzoeker
Erica Brettschneider, docent-onderzoeker
Paola de Bruijn, facilitator Best Practice Unit
Trudy Dankers, senior onderzoeker, projectleider
Jaap Driest, docent/projectmedewerker / facilitator Best Practice Unit
Alje Drost, projectmedewerker (ROC Midden Nederland / facilitator Best Practice Unit)
Minke de Gruil, docent-onderzoeker
Anneke de Jong, docent-onderzoeker (Faculteit Gezondheidszorg)
Meriem Kalter, docent-onderzoeker
Simona Karbouniaris, onderzoeker / projectleider
Toinette Loeffen, docent-onderzoeker / projectleider
Martin van de Lustgraaf / projectmedewerker / facilitator Best Practice Unit (N-Factory)
Madelief Oosterink, junior-onderzoeker
Maria Peters, docent-onderzoeker
Roland van de Sande, docent-onderzoeker/promovendus (Faculteit Gezondheidszorg)
Carla van Slagmaat, docent-onderzoeker / facilitator Best Practice Unit
Tonia Star, docent-onderzoeker
Marion Uitslag, docent-onderzoeker / projectleider
Henriette Vissers, docent-onderzoeker
Jean Pierre Wilken, lector
Ellen Witteveen, docent-onderzoeker / facilitator Best Practice Unit

Het lectoraat werd logistiek en administratief ondersteund door:

Carla Entrop, secretariaat
Karen Schoenmaker, planning & control
Walter van Amerongen, pr, communicatie en redactie
Laetitia Baars, website

Bijlage 2 Relaties en netwerken

Relaties met regionale organisaties in 2010

Overheid en belangenorganisaties

1. CliëntenBelang Utrecht
2. Gemeente Amersfoort
3. Gemeente De Bilt
4. Gemeente Utrecht
5. Provincie Utrecht
6. Ypsilon afd. Utrecht

Zorginstellingen

1. Abrona
2. Altrecht
3. Amerpoort
4. Beweging 3.0
5. Boogh
6. Hoogstraat
7. Humanitas DMH
8. Kwintes
9. Reinaerde
10. RIAGG Amersfoort
11. SBWU
12. Sherpa
13. Symfora-groep
14. Thuis in wonen
15. UMC afd. Neurologie
16. Vitras

Welzijnsinstellingen

1. Cumulus
2. Doenja
3. MEE Utrecht Gooi en Vechtstreek
4. Portaal
5. Portes
6. Stichting de Wilg Utrecht
7. Stichting Ravelijn Amersfoort
8. Stichting Welzijn Amersfoort

Overigen

1. Alleato
2. ROC Midden-Nederland
3. Utrechtse Hogeschool voor de Kunsten
4. STADE Advies
5. Steunpunt Mantelzorg Amersfoort

Relaties met organisaties buiten de regio in 2010

Overheid en belangenorganisaties

1. Anoiksis
2. Chronisch Zieken en Gehandicapten Raad Nederland
3. Cerebraal
4. CVA-vereniging Samen Verder
5. FNV
6. Ministerie van VWS
7. Philadelphia Support
8. Provincie Gelderland
9. Zorgbelang Brabant

Universiteiten en Hogescholen

1. Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten
2. Avans Hogeschool
3. Fontys Hogescholen
4. Gereformeerde Hogeschool Zwolle
5. Hanzehogeschool Groningen
6. Hogeschool van Amsterdam
7. Hogeschool Arnhem en Nijmegen
8. Hogeschool InHolland
9. Hogeschool Leeuwarden
10. Hogeschool Rotterdam
11. Hogeschool Windesheim
12. Radboud Universiteit Nijmegen
13. Rijksuniversiteit Groningen
14. Saxion Hogeschool
15. Universiteit van Amsterdam
16. Universiteit van Tilburg
17. Universiteit voor Humanistiek
18. Universiteit Utrecht

Landelijke kenniscentra

1. Expertise Centrum arbeidsjuridisch
2. Instituut voor Gebruikersparticipatie en Beleid
3. Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventie
4. Movisie
5. Phrenos
6. Special Arts
7. Trimbos Instituut
8. Vilans

Koepelorganisaties

1. Beroepsvereniging Opbouwwerk Nederland
2. FNV Bondgenoten
3. GGz Nederland
4. Mezzo
5. Nederlands Mediation Instituut
6. Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk

7. Nederlandse Vereniging van Mediators
8. Vakvereniging van Ervaringswerkers
9. Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
10. Cultuurnetwerk Nederland
11. Kunstfactor Sectorinstituut voor Amateurkunst
12. Kunstconnectie Branchevereniging voor kunsteducatie en kunstbeoefening

Zorg- en Welzijnsinstellingen

1. CVR Beatrixoord
2. Icare
3. InteraktContour
4. Emergis
5. MEE Groningen
6. MEE IJsseloevers
7. Noorderbrug
8. Promens
9. Stichting Zorgketens Niet Aangeboren Hersenletsel Overijssel
10. Reakt (Organisatie voor Dagbesteding en Arbeid)
11. Thuiszorg Groningen
12. Traverse
13. Via Reva
14. Zozijn

Kunsteducatieve instellingen

1. Centrum voor de Kunsten het Koorenhuis in Den Haag
2. Huis voor de Kunsten de Lindenberg Nijmegen
3. Scholen in de Kunsten Amersfoort
4. Atelier Leonardo da Vinci Ermelo
5. Atelier de Kunstvlieg in Den Haag
6. Atelier Matisse Wijchen
7. Atelier 23 Arnhem

Overigen

1. Arcon
2. Cerebraal
3. DAS Rechtsbijstand
4. Juridisch Loket
5. Kenniscentrum Ervaringsdeskundigheid en Zelfhulp
6. Kwadraad
7. Loket Conflictbemiddeling Rijk
8. O3 Onderzoekscentrum GGZ Rijnmond (Bavo-Europoort, Erasmus MC, GGD)
9. Provinciaal Coördinatiepunt Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg
10. RINO Groep
11. ROC Zadkine
12. Samen Verder
13. Zelfhulp Informatie Eetstoornissen Zelfhulp Organisatie (Ziezo)

Participatie in landelijke netwerken en samenwerkingsverbanden

1. Coalitie voor Inclusie
2. Landelijk Kennisnetwerk Gehandicaptenzorg (Vilans; VNG)
3. Landelijk Platform Lectoren Zorg en Welzijn
4. Landelijk Forum Praktijkonderzoek
5. Landelijk Strengths Platform
6. Onderzoeksgroep Care and Contested Coherence Universiteit van Tilburg
7. Landelijk Presentieplatform
8. Landelijk ACT platform / Trimbos Instituut
9. Landelijk Dwang en Drang Onderzoekers Netwerk
10. Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventie
11. Landelijke onderzoeksgroep dwang en drang interventies GGZ
12. Landelijk Platform Sociale Netwerken
13. Landelijk Steunpunt Kwartiermaken
14. Landelijk overleg Wmo-werkplaatsen
15. Phrenos - Landelijk Kenniscentrum Rehabilitatie en Herstel

Internationale netwerken en samenwerkingsverbanden

1. The European Association of Schools of Social Work (EASSW)
2. European Network for Mental Health Services Evaluation
3. European Violence in Psychiatry Research Group
4. European Nurse Specialist Organization
5. European Nursing Federation
6. European Mental Health Priority Team
7. Samenwerkingsverband met Hogescholen/Universiteiten in Denemarken (Aarhus), Duitsland (Berlijn), Engeland (Sheffield en Portsmouth), Noorwegen (Oslo), Polen (Lodz), Spanje (Barcelona) en Zweden (Kalmar, Lund)
8. Horatio, European Psychiatric Nurses

Overige internationale contacten

1. Katholieke Universiteit Leuven, België
2. Sigma Theta Tau/ Chapter Rho Chi/ Honour Society of Nursing, USA
3. University of Bradford, Engeland
4. Kansas University – School for Social Welfare, USA
5. Stellenbosch University, South Africa
6. University of Cape Town, South Africa
7. University of Sydney, James Cook University, University of Tasmania, Australië
8. University of Western Cape, South Africa
9. Universitat Witten/Herdicke, Duitsland
10. University of Limerick, Department of Nursing, Ierland.

Bijlage 3. Productieoverzicht PZO 2010

Publicaties

Admiraal L. & De Jong, A. (2010). Communicatie en bejegening. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 95-108.

Admiraal L. & Kuiperij, G. (2010). Ketensamenwerking. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 225-237.

Aelbers, R., Groot Batave, Y., Geerts, M., Jong, F. de, Karbouniaris, S., Koning, L. de, Langendoen, A., Lustgraaf, M. van de, Mandersloot, C., Spanjaard, J. (2010). *Minicahier Fluweelmos. Portretten in een nieuwbouwwijk van Houten*. Houten: Reinaerde / Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie.

Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom . H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie.

Bruijn, P. de, Slagmaat, C. van, Oosterink, M. , Braak M., Bruijn H. de, Ruts M. en Hoogstraten C. (2010). *Scholen in de kunst in zorgateliers werken samen. Onderzoeksverslag Kunst inclusief Ontwikkelwerkplaats Amersfoort*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie.

Bruijn, P. de (2010). Iedereen is kunstenaar. Een pleidooi voor anders oordelen. Impressie Ontwikkelwerkplaats Amersfoort. In: Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom . H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 114-118.

Bruijn, P. de (2010). Beeldverhaal 'Over de drempel'. Impressie Ontwikkelwerkplaats Amersfoort. In: Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom . H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 66-75.

Brettschneider E., De Vries, S & Tiemersma W. (2010). Kruiskamp-Koppel: netwerkverbindingen creëren. In: Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP, p. 29-48.

Brettschneider E., Dankers, T. & Wilken, J.P. (2010). Het profiel van de intermediaire professional. In: Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP, p. 97-110.

Dankers, T., De Haan, Th. & Hermelink B. (2010). Randenbroek-Schuilenburg: meervoudig steunsysteem rond ouderen. In: Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP, p. 51-70.

Dankers, T. & Wilken, J.P. (2010). Organisatie en Beleid. In: Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP, p. 111-118.

Dankers, T., & Wilken, J.P. e.a. (2010). *Ondersteuning en Participatie. Eindrapportage*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie.

- Geesink P. & Sparrebom H. (2010). *Kunst doceren Inclusief. Een praktijkstudie naar de gewenste competenties van kunstdocenten die met mensen met een (verstandelijke) beperking willen werken*. Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
- Gruijl, de M. & Kalter, M. (2010). *Rapport evaluatie klanttevredenheid Loket Conflictbemiddeling Rijk ECaj*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie.
- Karbouniaris S., Oosterink M. & Dankers T. (2010). Schothorst: aansluiting tussen mensen met een psychiatrische achtergrond en andere wijkbewoners. In: Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP, p. 71-86.
- Karbouniaris S. (2010). Ervaringsdeskundigheid en ervaringskennis bij hersenletsel. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 199-207.
- Karbouniaris S. en Wilken J.P. (2010). Ontmoeten en verbinden in De Bilt. Een praktijkschets van kwartiermaken. *Sozio*, 28 September, 16-23.
- Loeffen, T. (2010). *Verdwalen in verhalen van mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie.
- Loeffen, T. (2010). *Getalenteerde mensen met speciale wensen. Een onderzoek naar de ervaringskennis, visie, mogelijkheden en wensen van deelnemers met een psychiatrische beperking met betrekking tot 'acterschap', kunstzinnige ontwikkeling en participatie*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie.
- Loeffen, T. (2010). In de hoofdrol: talentvolle mensen met speciale wensen. Rol van mensen met speciale wensen in het project Kunst Inclusief. In: Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom, H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 21-29.
- Loeffen, T. (2010). De kunst van verhalen. Over de kracht van creëren met eigen verhalen. In: Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom, H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 30-36.
- Loeffen, T. Biene, M. van, & Bruijn, P. de (2010). Op zoek naar meer inclusieve kunst. Opbrengsten van de ontwikkelwerkplaatsen. In: Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom, H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 37-65.
- Loeffen, T. Biene, M. van, & Bruijn, P. de (2010). In de coulissen. Ondersteunen vanuit actorperspectief bij kunstzinnige ontwikkeling en participatie. In: Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom, H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 85-99.
- Loeffen T. Biene M. van, & Bruijn P. de (2010). De zoetheid des levens vinden we in ons hart. In: Biene M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen T., Oosterink M., Slagmaat C. van, Sparreboom H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 147-149.
- Loeffen, T. Biene, M. van, & Bruijn, P. de (2010). *Dialoogkaarten De Jacht en het Wachten*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie i.s.m. Hogeschool Arnhem en Nijmegen en Special Arts.

Loeffen, T. & Wilken J.P. (2010). *Eindrapportage Onderzoek Kunst Inclusief*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie.

Oosterink, M., Slagmaat, C. van & Bruijn, P. de (2010). De kunst van het samenwerken. In: Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom . H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 119-130.

Uitslag, M. & Bollen, K., (2010) Arbeidsmediation, een dynamische machtsrelatie. In: Frerks G., Jongbloed T., Kalf S., Potters L., Schonewille F., Uitslag M., Preventieve Mediation, 2010, Maklu-Uitgevers Apeldoorn/Antwerpen. p. 113

Visser H. en Witteveen E. (2010). Goeie Snap van elkaar, *Sozio*, nr.1. 2010.

Visser H. (2010). Dialoog in de zorg bij hersenletsel. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 25-32.

Visser H. (2010). Het herstelproces bij hersenletsel. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 33-39.

Visser H. & Wilken, J.P. (2010). Herstelondersteunende zorg bij hersenletsel. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 40-51.

Vlist, A. van der & Witteveen, E. (2010). Mantelzorgondersteuning. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 208-221.

Wilken, J.P. (2010). Methodisch werken in de dialoog. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 277-279.

Wilken, J.P. (2010). Support in de kunst. Ruimte creëren voor talent. In: Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom . H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 100-104.

Wilken, J.P. (2010). *Recovering Care. A contribution to a theory and practice of good care*. Amsterdam: SWP.

Wilken J.P., Bähler, M. & Meel, T. van (2010). Het krachtenmodel. In: Rooijen S. van & Weeghel, J. van red. (2010). *Psychiatrische Rehabilitatie. Jaarboek 2010-2011*, p. 103-118. Amsterdam: SWP.

Wilken J.P. & Wijngaarden, B. van (2010). SRH: een schaal voor modelgetrouwheid. In: Rooijen S. van & Weeghel, J. van red. (2010). *Psychiatrische Rehabilitatie. Jaarboek 2010-2011*, p. 89-102. Amsterdam: SWP.

Wilken, J.P. (2010). Het onderzoeksproject 'Goeie snap van elkaar' en de betekenis voor professionaliteit. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 185-198.

- Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP.
- Wilken, J.P. & Dankers, T. (2010). Schakels in de buurt: op zoek naar verbindingen tussen zorg en welzijn. In: Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP, p. 7-14.
- Wilken, J.P. & Dankers, T. (2010). Maatschappelijke ontwikkelingen. In: Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP, p. 15-27.
- Wilken, J.P. (2010). Het opzetten van een schakelteam. In: Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP, p. 89-96.
- Wilken, J.P. (2010). Slotbeschouwing. In: Wilken, J.P. & Dankers, T. (red.) (2010). *Schakels in de buurt. Op weg naar nieuwe vormen van zorg en welzijn in de wijk*. Amsterdam: SWP, p. 119-130.
- Wilken, J.P. (2010). Kunst voor iedereen. Hoe kunst 'inclusief' gemaakt kan worden. In: Biene, M. van, Bruijn, P. de, Haker J., Loeffen, T., Oosterink, M., Slagmaat, C. van, Sparreboom, H., Vos, K. de & Wilken J.P. (2010). *Kansen in kunst. Kunst door mensen met speciale wensen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, p. 9-20.
- Wilken, J.P. (2010). Herstellen doe je zelf. Verslag symposium UvT. *Tijdschrift voor Rehabilitatie*. Januari 2010
- Wilken J.P. (2010). 'Iedere burger doet mee'. Bijdrage aan special Trajectum. Nr. 7. 9 december 2010, p. 20.
- Witteveen, E. (2010) Artikel in CVA Magazine "Begrijpen we elkaar"? *CVA Magazine* 2010.
- Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Witteveen E. & Morée M. (2010). Morele ondersteuning van naasten. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 77-91.
- Witteveen, E., & Wilken, J.P. (2010). Werken aan de dialoog. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 121-136.
- Witteveen, E. (2010). Inhoud van de dialoog. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 137-159.
- Witteveen, E. & Driest, J.(2010). Kunstwerken. In: Witteveen, E., Admiraal, L., Visser, H. & Wilken, J.P. (red.) (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie bij hersenletsel*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p. 160-182.
- Witteveen, E. (2010) Morele Ondersteuning van naasten. Houten: Bohn, Stafleu van Loghum, p.3-9-12-14-17-18)

Lezingen / presentaties / symposia / workshops

Dankers, T. & Wilken, J.P. (2010) 'Wat zijn competente Wmo-professionals?' Workshop in het kader van de WMO- conferentie 'Wijs werken met de Wmo', Utrecht, 1 oktober 2010.

Dankers, T. & Van Slagmaat, C. (2010) 'Professionals ondersteunen cliënten bij participatie'. Workshop in het kader van de Leergang HSAO. Den Bosch, 15 april 2010.

Kalter M. & Uitslag M. (2010). *Klanttevredenheid inzake bemiddeling door het Loket Conflictbemiddeling*. Presentatie ECAJ.

Uitslag M. (2010). *Mediation and Training*. Lecture at International Conference 'Future potentials of mediation with special reference to Asia and Indonesia' op 12 november 2010 in Semarang, Indonesia.

Visser H. (2010). *Herstelondersteunende zorg bij hersenletsel*. Lezing n.a.v. de publicatie van het boek *Communicatie bij hersenletsel* op 23-09-2010 te Amersfoort.

Visser H. en Verheijke J., (2010). *Community schools in New York*. Lezing en Workshop in het kader van de International Week of Social Work op 22-04-2010 in Utrecht.

Visser H. (2010). *Onderzoeken en Innoveren in Vaktherapie, vroeger en nu*. Lezing voor 4^e jaars studenten aan de op leiding creatieve therapie HAN op 16-02-2010 te Nijmegen.

Visser H. "Goeie Snap van elkaar, fase 2 Best Practice Units". Presentatie procesverslag en onderzoeksrapportage betreffende BPU Utrecht /Amersfoort en BPU Zwolle op 25-02-2010.

Visser H. "Goeie Snap van elkaar, fase 2 Best Practice Units". Presentatie onderzoek aan stuurgroep onderzoeksproject "Goeie Snap van elkaar" op 17-03-2010.

Visser H. (2010) *Creatieve ontwikkeling en leren in opvoeding en onderwijs*. Reeks werkcolleges kennisontwikkeling voor 4^e jaars Minorprogramma. September 2010 - januari 2011. CT/SW/ Pedagogiek.

Visser H. (2010). *Het creatief proces als therapie*. Gastles 02-03-2010 opleiding Creatieve therapie Amersfoort.

Visser H. (2010) *Belichaming en Inbedding in het domein van Social Work*. Workshop creatief agogische middelen op 23-04-2010 bij Master Social Work Utrecht.

Visser H. (2010). *Op weg naar herstel en ondersteuning*. Presentatie voor ontwikkeling accentroute en minor herstelondersteunende zorg voor Opleiding Creatieve Therapie op 16-09-2010.

Visser H. & Brettschneider E. (2010). Workshops in de periode november 2010 – april 2011 t.b.v. visieontwikkeling voor teamdagen opleiding SPH.

Wilken J.P., (2010). *Presentatie Kaderdocument Ervaringsdeskundigheid*. LDOO, Utrecht, 12 januari 2010.

Wilken J.P., (2010). *Betekenisgericht, krachtgericht en dialoog-gestuurd. Kernwaarden voor een nieuwe professionaliteit*. Studiedag Werk(en) met Betekenis. Utrecht, 19 januari 2010.

Wilken J.P. (2010). *Exclusie en Beeldvorming*. Master Social Work, Utrecht, 22 januari 2010.

Wilken J.P. (2010). *Drie rehabilitatiebenaderingen vergeleken*. Presentatie HVO Querido, Amsterdam, 26 januari 2010.

- Wilken J.P. (2010). *Schakels in de Buurt. Verbeteren van de zorg en dienstverlening aan mensen in geïsoleerde posities gericht op zorg en sociale participatie*. Onderzoekspresentatie 18 februari 2010.
- Wilken J.P. (2010). *Open vensters: elkaar zien als gelijkwaardige burgers in de samenleving*. Symposium Open Deuren Amerpoort. Baarn, 11 maart 2010.
- Wilken J.P. (2010). *Introductie Kenniskring Presentie, Kwartiermaken en Support*. Utrecht, 13 april 2010.
- Wilken J.P. (2010). *Werken met betekenisgeving: dialooggestuurde professionalisering*. Lezing tijdens HSAO Leergang, 's Hertogenbosch, 15 april 2010.
- Wilken J.P. (2010). *Maatschappelijke ondersteuning en de Wmo*. Masterclass Social Work, Utrecht, 23 april 2010.
- Wilken J.P. (2010). *De ICF. Internationale Classificatie van Functioneren, Beperkingen en Gezondheid*. College 2de jaar Creatieve Therapie. 18 mei 2010 te Amersfoort.
- Wilken J.P. (2010). *Programmalijs Werken met de directe leefomgeving*. Themamiddag KSI, Utrecht, 28 juni 2010.
- Wilken J.P., Visser H. & C. van Slagmaat (2010). *Docent en onderzoek*. Workshop tijdens onderwijscongres HU, 26 augustus 2011.
- Wilken J.P. (2010). *Lef en Liefde. Innovaties in de zorg voor mensen met Verstandelijke Beperkingen*. College in kader minor, op 30 augustus 2010 in Amersfoort.
- Wilken J.P. (2010). *De GGz Agoog als herstelondersteuner*. Startcollege minor GGz-agoog. Utrecht, 31 augustus 2010.
- Wilken J.P. (2010). *Strengths-model in een flits*. Presentatie op seminar Best Practices in de GGz. Vilans / Trimbos instituut. Utrecht, 22 september 2010.
- Wilken J.P. (2010). *Ronde tafel bijeenkomst Wmo Wethouders*. Georganiseerd door VNG en VWS. Utrecht, 22 september 2010.
- Wilken J.P. (2010). *Begrijpen we elkaar? Communicatie in de dialoog tussen de persoon met hersenletsel, naasten / mantelzorgers, en professionals*. Lezing op symposium Communicatie bij Hersenletsel, 23 september 2010 in Amersfoort.
- Wilken J.P. (2010). *Integreren van ervaringen en ervaringskennis in het professionele handelen*. Workshop op symposium Communicatie bij Hersenletsel, 23 september 2010 in Amersfoort.
- Wilken J.P. (2010). *Schakelen op het snijvlak van zorg en welzijn: de ontwikkeling van nieuwe professionele inzet in de wijk*. Lezing op Conferentie Wijs Werken met de Wmo. Utrecht, 1 oktober 2010.
- Wilken J.P., T. Dankers, T. Hofmeijer en Marlies Otto (2010). *Schakels in de Buurt*. Workshop op Conferentie Wijs Werken met de Wmo. Utrecht, 1 oktober 2010.
- Wilken J.P. (2010). *Kritische Vakkennis voor Sociale Participatie*. Seminar Sociale Participatie Utrecht, 25 oktober 2010.

Wilken J.P. (2010). *Ontwikkelingen in het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen*. Workshop behandelaren Emergis, Goes, 26 oktober 2010.

Wilken J.P. (2010). *Herstellende Zorg. Een bijdrage aan een theorie en praktijk van goede zorg*. Universiteit van Tilburg, 12 november 2010.

Wilken J.P. (2010). *Zorgethiek en Herstellende Zorg*. Research Group Care and Contested Coherence. Tilburg, 24 november 2010.

Wilken J.P. (2010). *Op zoek naar goede zorg: communicatie in de dialoog tussen cliënt, naasten en professionals*. Lezing op jubileumsymposium Noorderbrug, Frederiksoord, 9 december 2010.

Witteveen, E. (2010). Lezing op Symposium Communicatie bij hersenletsel. Amersfoort, 23 september 2010.

Witteveen, E. (2010). Lezing op Symposium Hoe gaat het met de mantelzorg? Amsterdam/VU 7 okt. 2010

Witteveen, E. (2010). Lezing op Symposium Hersenletsel wat is dat? Utrecht, 14 oktober 2010

Witteveen, E. (2010). Workshop training Mantelzorg- en netwerkondersteuning bij hersenletsel. Amersfoort, 26 oktober 2010

Witteveen, E. (2010). Lezing op Symposium Communicatieverbetering Roeien met de riemen die je hebt. Monnickendam, 6 november 2010

Interviews en artikelen geschreven door derden

Schnater T. (2010). *Hé gast!*. Interview met Dankers, T. en J.P. Wilken t.b.v. Trajectum over project Schakels in de Buurt. Trajectum nr. 2, 16.03.2011. Zie: <http://www.trajectum.hu.nl/achtergrond/12298>.

Schnater T. (2010). *Iedere burger doet mee*. Interview met Jean Pierre Wilken t.b.v. special 'Als ik burgemeester van Utrecht zou zijn'. Tirzah Schnater, Trajectum nr. 7, 9-12-2010, p 20. Zie: <http://www.trajectum.hu.nl/achtergrond/11696>.

Consultatie en expertgroepen

Brettschneider E. (2010). Deelname Landelijke Denktank Overleg Ervaringsdeskundigheid.

Brettschneider E. (2010). Deelname Landelijk platform Sociale netwerkontwikkeling- Vilans

Karbouniaris S. (2010). Deelname Landelijke Denktank Overleg Ervaringsdeskundigheid.

Sande R van de (2010). Member European Violence in Psychiatry Research Group.

Sande R. van de (2010). Elected General Secretary Horatio, European Psychiatric Nurses.

Sande R. van de (2010). Member expert group education in psychiatric nurses. Horatio, European Psychiatric Nurses.

Sande R. van de (2010). O3 GGZ- Onderzoekscentrum Rijnmond.

Sande R. van de (2010). Buiten promovendi groep, Institute of Behavioral Sciences, Radboud Universiteit Nijmegen.

Sande R. van de (2010). Landelijke onderzoeksgroep dwang en drang.

Sande R. van de (2010). Landelijk ACT platform. Trimbos Instituut.

Sande R. van de (2010). Expert groep Zichtbare Zorg GGZ, Inspectie Volksgezondheid & GGZ-Nederland, deelgroep prestatie indicatoren dwang.

Sande R. van de (2010). Evaluation Group Global Mental Health Assessment Tool, University of Liverpool.

Sande R. van de (2010). E-PsychNurse Net Group, European Psychiatric Nursing Long Distance Learning Project, St.Georges University London.

Wilken J.P. (2010). Deelname Denktank VN-Verdrag Rechten voor Mensen met een Beperking.

Wilken J.P. (2010). Deelname Jury Gehandicaptenzorgprijs VGN.

Wilken J.P. (2010). Expert ZON-MW project Herstelgerichte Zorg voor Langverblijvers. Vilans/Trimbos instituut.

Wilken J.P. (2010). Expert Ontwikkeling ROPI. Trimbos instituut.

Wilken J.P. (2010). Expert Futuresearch Herstelondersteunende Zorg. *Herstelondersteuning: Realiteit in 2020!* (FS HO).

Wilken J.P. (2010). Expert ZON-MW project Langdurig Perspectief. Trimbos instituut.

Wilken J.P. (2010). Expert project Kritische Vakkennis Gehandicaptenzorg. Vilans/VGN.